

KOMMENTAREN

Unionsoppløsningen og nordisk forsikring

av Svein Ludvigsen

I egenskap av å ha et særlig ansvar for det nordiske samarbeidet i den norske regjeringen, er jeg invitert til å gi noen refleksjoner på forsikringsnæringens utvikling i Norden siden oppløsningen av unionen mellom Sverige og Norge i 1905. Det gjør jeg gjerne, og som tidligere banksjefer gleden desto større ved å mene noe om dette tema.

I et historisk perspektiv er det naturlig å legge hovedvekten på utviklingen i de to landene som har vært i union. Finansnæringen inklusive forsikring er imidlertid svært interessant også i et nordisk perspektiv. Vi har de senere årene sett fremveksten av et nordisk finansmarked, hvor integrasjonen er drevet frem av markedsaktørene selv.

7. juni 1905 erklærte det norske Storting ensidig at unionen med Sverige var oppløst og kong Oscar 2. avsatt. Begge deler ble begrunnet med at Kongen hadde erklært seg ute av stand til å skaffe landet en regjering, og dermed i praksis hadde opphørt å fungere som norsk konge. Den umiddelbare bakgrunn til vedtaket var at Oscar 2. hadde nektet å sanksjonere et vedtak om opprettelse av et eget norsk konsulatvesen hvorpå den norske regjeringen valgte å gå av.

De svenske reaksjonene på Stortingets vedtak var sterke, og selv om en ekstraordinær svensk Riksdag i slutten av juni vedtok at det ikke var i Sveriges interesse å bruke maktmidler mot Norge, ble det gjennomført mobilisering og flåteøvelser i begge land. 13. august var det folkeavstemning i Norge om unionsoppløsningen: 99,95 % stemte for. Bare menn hadde stemmerett, men nær 280 000 kvinner underskrev samme måned et opprop til støtte for unionsoppløsningen. Dette klare votum var

av stor betydning for at forhandlingene om en fredelig oppløsning av unionen som kom i stand i Karlstad sist i august, i løpet et par måneder førte til et resultat begge parter kunne godta. 27. oktober sa så Oscar 2. – med sorg og tydelig bitterhet – fra seg den norske krone.

Man skulle tro at de dramatiske begivenhetene i 1905 ville sette sitt preg også på forsikringsnæringen, spesielt i det ”opprørske” Norge. Likevel – om man leser næringens fagblad, Forsikringstidende, får man et klart inntrykk av at det var et skarpt skille mellom forretning og politikk. Først i november gjenga Forsikringstidende litt fra debatten om unionsoppløsningen, og siterte bla. følgende fra en artikkel i det svenske forsikringsbladet *Assurans*: ”Säkert är det att politiken mellan Norge och Sverige för närvarande och troligen för rätt lång framtid utesluter allt samförstående, som skall kunna baseras på förtroende från hela folket.” Skandinavisk samarbeid kunne heretter bare omfatte Danmark og Sverige, hevdet *Assurans*’ skribent – norske selskaper var i alle tilfelle sjanseløse i Sverige: ”Vi skulla vilja se det norska lifförsäkringsbolag som nu sökte åstadkomma en anskaffning i Sverige. Dess mottagande blefve nog allt annat än skandinaviskt”! I et leserbrev til neste nummer av Forsikringstidende forsøkte direktøren i Sveriges Allmänna Sjöförsäkrings Aktiebolag å dempe gemyttene noe. Han pre-

Svein Ludvigsen (H).
Fiskeri- og kystminister
og nordisk samarbeids-
minister.

siserte riktignok at brevet "...ingalunda är att betrakta såsom något sympatiuttalande för den norska politiken" men håpet likevel at "...det politiska hatets vågor, som nu gå höga i Norden, snart måtte lägga sig, så att samarbetet på alla andra områden, icke minst det ekonomiska, må kunna återupptagas och ånyo uppblomma till båda ländernas gagn og välsignelse".

Unionsoppløsningen har ikke fått noen sentral plass i svensk historie. Docent Torbjörn Nilsson ved Södertörns högskola skrev i 2002 i tidsskriftet *Historie* at "någon framträdande plats har inte unionsbrottet år 1905 haft i det svenska medvetandet, bortsett från tiden omedelbart efter 7. juni 1905 då ord som svek, lagbrott och kupp användes långt in i de annars fridsamma liberala leden." Dette er nok en viktig årsak til at da bølgene etter det norske "kuppet" hadde lagt seg ble de norsk-svenske relasjoner i likhet med forholdet til de øvrige nordiske landene ganske raskt preget av vennskap og samarbeid. Dette gjelder også forholdet mellom norsk og svensk forsikringsnæring. Noen eksempler: I alle de 4 landene er det aktive Forsikringsforeninger, som allerede i 1921 startet utgivelsen av Nordisk Forsikringstidsskrift med en felles nordisk redaksjon med en redaktør fra hvert land. Foreningene arrangerer også utveksling av stipendiater mellom alle de nordiske land.

Vennskap og samarbeid er aller viktigst i harde tider. Norsk forsikring erfarte dette særlig under okkupasjonen fra 1940–45. Da krigen i Norge brøt ut, mistet forsikringsselskapene viktige reassuranskontrakter. Med hjelp fra selskapene i det nøytrale Sverige ble nye kontrakter inngått. På denne forretningen fikk de svenske selskapene en gevinst som de generøst ga tilbake til norsk forsikringsnæring, og som ble brukt til å bygge opp forsikringsundervisningen i Norge.

I forholdet til EU har samarbeidet med de øvrige nordiske land vært av stor betydning for Norge som en "kanal" inn i unionen. I et møte nylig viste Kredittilsynet til samarbeidet med tilsynene i de andre nordiske som helt sentralt

for å kunne fremme norske synspunkter i tilsynssamarbeidet i EU.

I 1905 var det mange utenlandske selskaper på det norske forsikringsmarkedet. I løpet av de neste tiårene ble det betraktelig færre. Det skyldtes først og fremst at loven om forsikringsselskaper fra 1911 stilte nye og strengere krav til utenlandske selskaper som ville drive virksomhet i Norge. Nå er dette bildet igjen endret, og det *nordiske* innslaget i norsk forsikringsnæring er blitt stadig sterkere. Blant de tre største skadeforsikringsselskapene i Norge i dag finner vi to "skandinaviske": Ifskadeforsikring som er finsk eid, men registrert i Sverige og representert i alle de nordiske landene, og Vesta som er et datterselskap av danske Tryg. Nordea er etablert på basis av fire nordiske banker, som også involverer livsforsikring. Nylig har også Island har meldt seg på i den finansielle integrasjonsprosessen. Islandsbanki har overtatt den norske Kreditbanken og er i ferd med å overta Bolig- og Næringsbanken (BN-bank).

I EU er det lagt stor vekt og satset betydelig prestisje på å få det indre markedet på finansområdet til å fungere som ett integrert marked. Mye er oppnådd, men fortsatt fremtrer det, i hvert fall fra forbrukernes side, på mange måter som en samling nasjonale markeder. Det er to områder innenfor EØS som ofte sies å ligge i forkant i samlingen av det europeiske finansmarkedet, det er BeNeLux-landene og Norden. I Norden må vi erkjenne at integrasjonen i første rekke har skjedd i form av strukturelle endringer på eiersiden. Vi har fått et antall nordiske finanskonserner. Men dette er trolig et første nødvendig skritt i retning av et nordisk marked hvor også aktørene på etterspørselsiden opplever at det dreier seg om et felles marked.

Ved 100-års jubileet for unionsoppløsningen ser vi en samling over landegrensene, basert på praktiske og økonomiske overveielser, og uten konstitusjonelle virkninger. Som nordisk samarbeidsminister hilser jeg denne utviklingen velkommen.